

İKV DEĞERLENDİRME NOTU

AB'NİN "AŞIL TOPUĞU" İTALYA'NIN
KOALİSYON ÇIKMAZI

Selvi EREN
İKV Uzman Yardımcısı

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI

AB'nin "Aşıl Topuğu" İtalya'nın Koalisyon Çıkmazı

Selvi EREN

İKV Uzman Yardımcısı

Genel Değerlendirmeler

- 4 Mart 2018 tarihinde gerçekleşen İtalya genel seçimlerinde hiçbir partinin yüzde 40 oranına ulaşamaması sebebiyle bir koalisyon hükümeti kurulması zorunlu hale geldi.
- Bu bağlamda politik skalanın iki ayrı ucunu temsil eden; ancak popülizm odağında buluşan isimler ön plana çıktı: solcu ve sistem karşıtı Beş Yıldız Hareketi ile milliyetçi ve katı AB şüpheci Lig.
- Seçimde oyların yüzde 32'sini alan Beş Yıldız Hareketi'nin 31 yaşındaki genç lideri Luigi Di Maio, ülkenin bir sonraki başbakanı olmaya en yakın aday olarak gösterilirken en olası koalisyon ortağı oyların yüzde 17'sini alan Lig partisiydi.
- Gelgitlerle dolu 2,5 ayın sonunda 18 Mayıs günü Beş Yıldız Hareketi ve Lig koalisyon hükümeti kuracaklarını açıklayarak İtalya'nın yeni başbakanı için 53 yaşındaki Beş Yıldız Hareketi üyesi Giuseppe Conte'yi sundular.
- Başbakan adayı Giuseppe Conte'nin Cumhurbaşkanı Sergio Mattarella'ya sunduğu hükümet listesinde avro karşıtlığıyla tanınan Paolo Savona'yı Ekonomi Bakanı olarak göstermesi ülkede yeni bir politik krize neden oldu.
- 28 Mayıs'ta yaptığı basın açıklamasında avro karşıtlığının İtalya halkının geleceği için bir tehdit teşkil ettiğini ifade eden Sergio Mattarella, ekonomist Carlo Cottarelli ile görüşerek teknokratlar hükümeti kurma çalışmalarına başladı.
- Di Maio ve Salvini, Mattarella'nın kararını demokrasiye karşı yapılmış bir AB müdahalesi olarak yorumlarken İtalya'da suların uzunca bir süre durulmayacağı düşünülüyor.

Giriş

Popülizmin şekil verdiği son dönem Avrupa seçimlerinin en ses getirenlerinden biri şüphesiz AB'nin kurucu üyesi İtalya'daki genel seçimler oldu. 4 Mart 2018 Pazar günü gerçekleşen genel seçimlerde popülist Beş Yıldız Hareketi (M5S) en çok oyu alan parti olurken, AB şüpheciliğiyle tanınan aşırı sağcı Kuzey Ligi (yeni adıyla Lig) üçüncü sırada yer aldı. AB için bir hayal kırıklığı İtalya için ise yeni bir karmaşa anlamına gelen seçim sonuçları, kolay çözülecek bir düğüm değil. İtalya'daki koalisyon arayışlarının seçimden 2,5 ay sonra, M5S ve Lig'in koalisyon kuracağını açıklamasıyla 18 Mayıs günü bir sonuca ulaştığı düşünüldü; en azından 27 Mayıs'a kadar. Nitekim Luigi Di Maio ve Matteo Salvini, yaptıkları ortak açıklamada M5S üyesi 53 yaşındaki avukat Giuseppe Conte'nin kurulacak koalisyon hükümetinin başbakanı olacağını açıklamıştı.¹ Ancak AB yanlısı Cumhurbaşkanı Sergio Mattarella'nın avro karşıtı Ekonomi Bakanı aday Paolo Savona'yı veto etmesi üzerine, Conte'nin hükümeti daha başlamadan sona erdi.

Şunu belirtebiliriz ki AB açısından korkulan oldu: Başbakan olma hayalinden vazgeçerek ortak bir zeminde buluşma kararı alan Di Maio ve Salvini, avro, göç ve vergi konularında Brüksel'in kriterlerini takip etmeyeceklerine dair sinyaller veriyor. Öte yandan Cumhurbaşkanı Mattarella, AB şüpheli bir ekonomi bakanının kurucu üyenin ekonomisini yönlendirmesine izin veremeyeceğini dile getiren basın açıklamasıyla AB'nin değerlerinden uzaklaşan bir hükümetin karşısında duracağını açıkça belirtti.²

Bu bağlamda İtalya'daki koalisyon arayışlarındaki kısır döngüye el atmaya karar veren İtalya Cumhurbaşkanı, ekonomist Carlo Cottarelli ile 28 Mayıs Pazartesi günü görüşerek kendisine kurulacak geçici hükümetin başbakanı olmasını teklif etti. Cottarelli başbakanlığında kurulacak teknokrat hükümetin destek alması ihtimali düşük olsa da Mattarella'nın söz konusu hamlesi AB yanlısı çevre tarafından "ülkeyi kurtarma hamlesi" olarak nitelendirildi.³ Tahmin edildiği üzere M5S ve Lig koalisyonunun büyük tepkisine neden olan söz konusu durum siyasi partilerin liderleri tarafından İtalyan demokrasisi üzerindeki Fransız ve Alman etkisi olarak tanımlanırken İtalyan halkının isteğine karşı çıktığı vurgusu yapılıyor. AB ve avro karşıtlığı çerçevesinde şekillenecek bir İtalyan hükümetinin ilk olarak İtalyan vatandaşları için bir tehdit olacağı görüşünü savunan Mattarella, Brüksel karşıtı bir koalisyon kurmayı hedefleyen Luigi Di Maio ve Salvini'nin hayallerini suya düşürmüş olabilir. Ancak Mattarella'nın hamlesi İtalya'daki AB karşıtlığını artıran bir etki yaratacak gibi görünüyor.

İtalya Siyasetindeki Düzen: Kaos

4 Mart'taki genel seçimler öncesi tüm gözler, AB'nin kurucu ülkelerinden İtalya'ya çevrilmiş durumdaydı. Avro Alanı'nın en büyük üçüncü ekonomisi İtalya, yıllardır ekonomik durgunluktan çıkmadığı için AB'nin endişeyle baktığı bir ülke olarak ön plana çıkıyor. Diğer yandan İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden günümüze kadarki süreçte 66 hükümet değiştiren ülkede hükümetlerin ortalama ömrü 1 yıl. Bu anlamda ciddi bir politik istikrarsızlığa da sahip İtalya, kurucu ülke olmasına rağmen Avrupa entegrasyonunda Almanya veya Fransa gibi öncü rol oynayan bir ülke değil. Buna rağmen büyüklüğü ve AB ekonomisinde ilk sıralarda yer alması nedeniyle İtalya'daki herhangi bir kriz, Birliği içinden çıkılması oldukça zor bir krizler silsilesinin içine

¹ <https://www.theguardian.com/world/2018/may/21/italy-populist-coalition-set-to-name-political-novice-as-pm-nominee> Erişim Tarihi: 23.05.2018

² <https://www.ft.com/content/c94d3362-619e-11e8-90c2-9563a0613e56> Erişim Tarihi: 28.05.2018

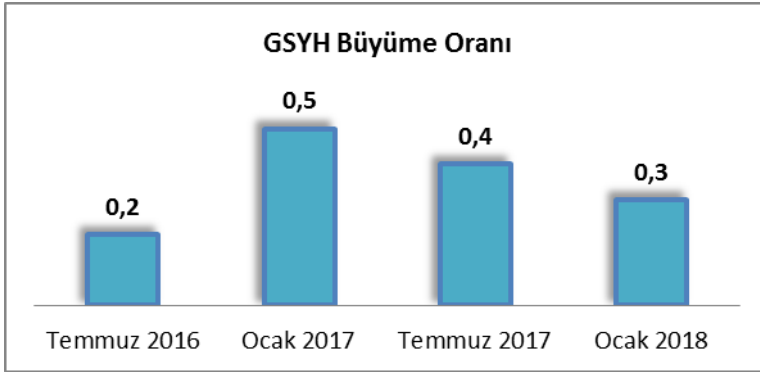
³ A.g.e.

çekebilme kapasitesine sahip. Öte yandan sosyo-ekonomik sorunlar, politik istikrarsızlık ve düzensiz göçün yarattığı sıkıntılarla yıllardır mücadele eden İtalyan vatandaşları arasında giderek daha fazla güç kazanan bir terkedilmişlik hissiyatı da mevcut. AB'nin İtalya'yı gerekmediği sürece ciddiye almadığı veya AB liderlerinin İtalya'nın yanında durmadığı argümanları her geçen gün vatandaşlar tarafından daha fazla benimseniyor.

Bu bağlamda hem politik hem de ekonomik sorunlarla yüzleşen ülkedeki yeni hükümetin karşı karşıya kalacağı sorunların kısa vadede çözüme kavuşması pek kolay değil. *Financial Times*'ın seçimlerden önce paylaştığı bir analiz⁴ bir sonraki İtalyan başbakanının karşılaşacağı beş ekonomik sorunu özetleyerek İtalyan ekonomisinde yapılması gereken daha çok iş olduğunu gözler önüne serdi: yavaş ekonomik büyüme ve düşük üretim; yüksek kamu borcu; genç işsizlik; bankaların geri alamadığı krediler ve son olarak düşük seviyedeki doğrudan yabancı yatırım.

İtalya'nın, AB kurumlarında gurur duyulacak isimlere sahip olduğunu hatırlatmak gerekiyor: AP Başkanı Antonio Tajani, AB Dış Politika ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini ve Avrupa Merkez Bankası Başkanı Mario Draghi bu isimlerden bazıları. Ancak bu durum *Politico*'nun "*Italy Can't Get no Respect*"⁵ başlıklı yazısında da altını çizdiği üzere İtalyanların AB tarafından terkedilmiş hissetmelerini engellemiyor. Afrika'dan gelen göç dalgalarının ilk durağı İtalya, ülkelerindeki iç savaş ve yoksulluktan kaçan insanların Akdeniz'i geçerken yaşadığı dramlarda hep adı geçen bir ülke konumundaydı. Diğer yandan 2008 mali krizinde özellikle bankacılık sektöründe çalkantılar yaşayan ülke, günümüzde hala GSYH'sinin yüzde 132'sine tekabül eden kamu borcuna (2,3 trilyon avro) sahip olması sebebiyle AB'nin "hassas" kurucu üyesi olarak görülüyor.⁶ Genç işsizliğin yüzde 32'yi bulduğu ülke⁷, "*dolce far niente*" felsefesinin politik kararlardaki yansımalarına şahit oldu uzun yıllar boyunca.

Şekil 1: İtalya'daki Ekonomik Veriler (Yüzde)

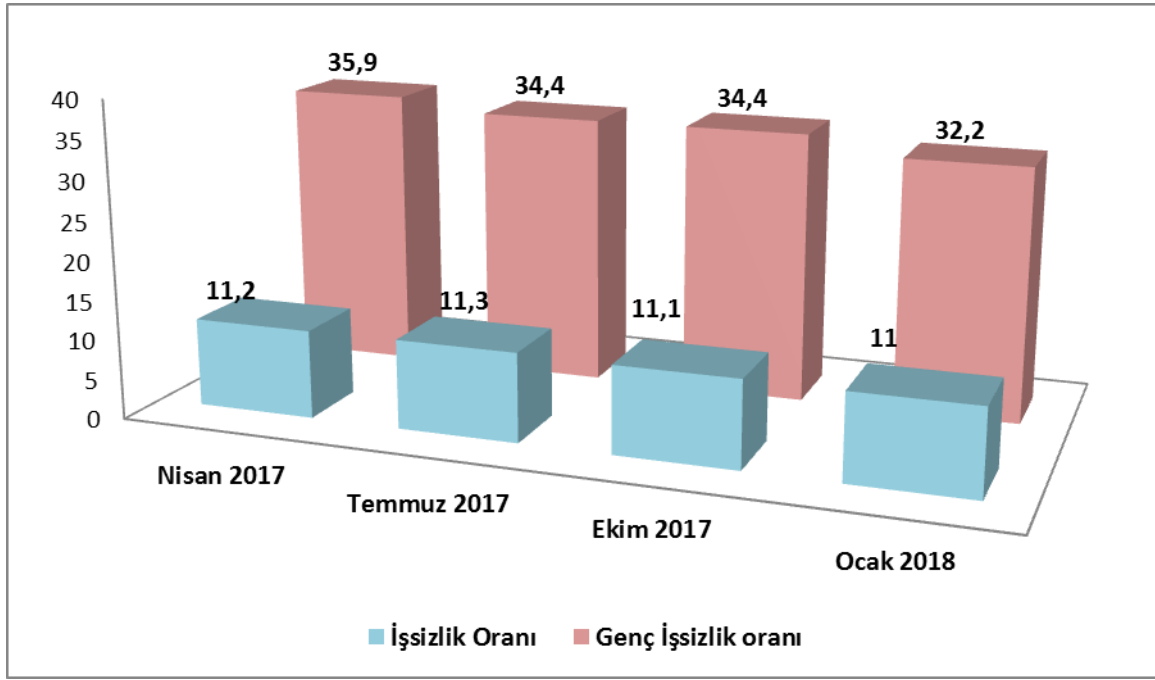

⁴ <https://www.ft.com/content/cfb5baae-00e5-11e8-9650-9c0ad2d7c5b5> Erişim Tarihi: 10.04.2018

⁵ "Italy Can't Get no Respect", *Politico*, 06.02.2018, https://www.politico.eu/article/italy-no-respect-more-problems-than-opportunities/?utm_content=buffer1f3ea&utm_medium=social&utm_source=facebook.com&utm_campaign=buffer Erişim Tarihi: 01.03.2018

⁶ Trading Economics, <https://tradingeconomics.com/italy/government-debt-to-gdp> Erişim Tarihi: 30.03.2018

⁷ Trading Economics, <https://tradingeconomics.com/italy/youth-unemployment-rate> Erişim Tarihi: 30.03.2018

Kaynak: <https://tradingeconomics.com/italy/indicators>

Şüphesiz ki geçmişin gölgesi 4 Mart Pazar günü gerçekleşen genel seçimlerde kendisini fazlasıyla gösterdi. Sistemin tıkanan çarklarından kurtulma umudu, öfke ve karamsarlık karışımı duygularla verilen oylar, tam da korkulduğu; ama aynı zamanda da beklenildiği gibi sistem karşıtı siyasi partileri zafere taşıdı. Bu konjonktürde sistem karşıtlığı ortak noktasında buluşmalarına rağmen politik skalanın iki ayrı ucunda bulunan isimler ön plana çıktı: doğrudan demokrasi taraftarı, solcu M5S ile aşırı sağcı Lig. Yan yana gelmesi politik mantık hatası olacak bu ikilinin ülke yönetiminde söz sahibi olmaya en yakın aday olmaları İtalya'daki politik kaosu çok net bir şekilde resmediyor.

Seçimler öncesi yapılan anketler, M5S ve Lig oylarının yükseldiğini bildiriyordu ve tehlike çanları çalmaya başlamıştı. Avro Alanı'nın üçüncü büyük ekonomisi ve Birliğin omurlarından bir tanesi olan İtalya, sistem karşıtı, popülist ve AB şüpheli bir siyasete doğru sürükleniyordu. Seçim sonuçlarına göre olası koalisyon seçeneklerine baktığımızda en fazla öne çıkan partilerin AB liderlerinde bomba etkisi yarattığı bir gerçek. 2017 yılının karmaşasında değerlerine sıkı sıkıya sarılan AB liderleri, gelecek odaklı senaryolar sunarken yanı başlarında yükselen tepkileri ya fark etmedi ya da müdahale edecek kadar önemsemedi. Nitekim aynı dönemlerde Fransa'da Macron, AB yanlısı görüşleriyle Birliğin geleceğini yönlendirmek için hırslı adımlar atarken; Almanya'da dördüncü kez seçilen Merkel, koalisyon hükümeti kurmak için sayısız görüşmeler gerçekleştiriyordu. Bu bağlamda yapılabilecek açıklama, AB liderlerinin İtalya'da yükselen AB karşıtı ve popülist tepkilere kulaklarını tıkaması olabilir. Bunun arkasında ise kurucu üye olmasına rağmen siyasi partilerin oligarşisi haline gelen İtalya'dan uzun zaman önce umudun kesilmesinin yer alması muhtemel.

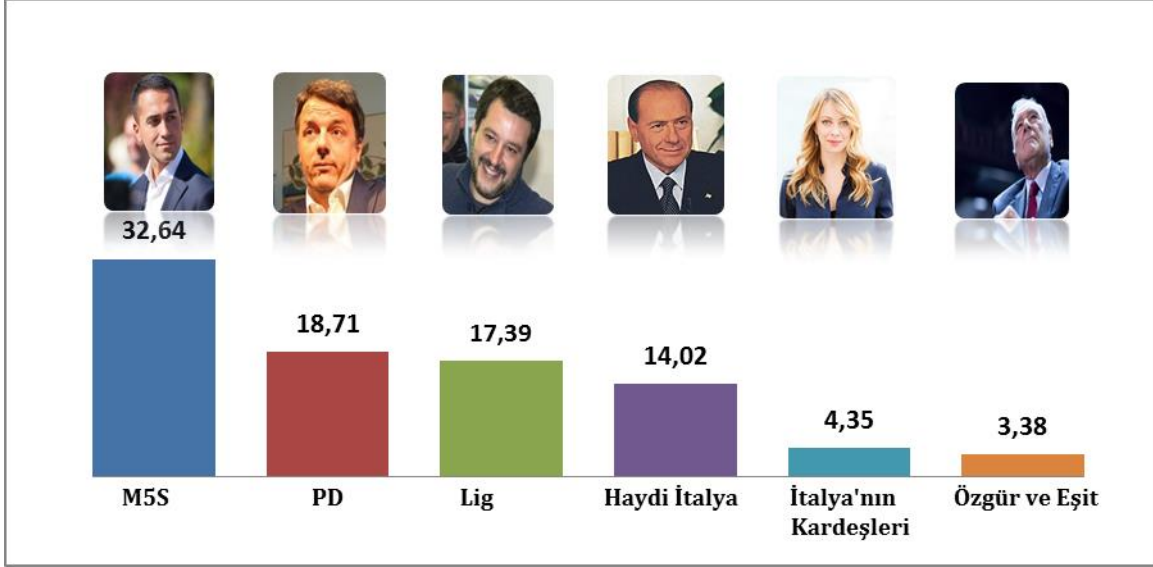
Siyasetinde istikrar ve düzenin hâkim olduğu Almanya, 24 Eylül 2017'deki federal seçimlerin akabinde aylarca koalisyonun oluşturulmasını bekledi. Böylesi bir dönemin ihtiyatlı ve öngörülebilir karakteri sayesinde Almanların vazgeçemediği Angela Merkel ile yaşanması, içinde bulunduğumuz konjonktürün en sağlam sistemlerde bile sarsıntılar yaratma gücünün en açık göstergesi. Bu nedenle siyasal tarihini özetleyecek en yerinde tanımın politik istikrarsızlık olduğu İtalya'da yıllar içinde büyüyen sorunların volkanik

patlamaya dönüşmesi pek de şaşırtıcı değil. Patlamaya hazır bekleyen İtalyan siyasetini belki de başka hiçbir şey ekonomik ve politik olarak istikrarlı ilerleyen sistemleri bile fazlasıyla etkisi altına alan “popülist deprem” kadar fazla etkileyemezdi.

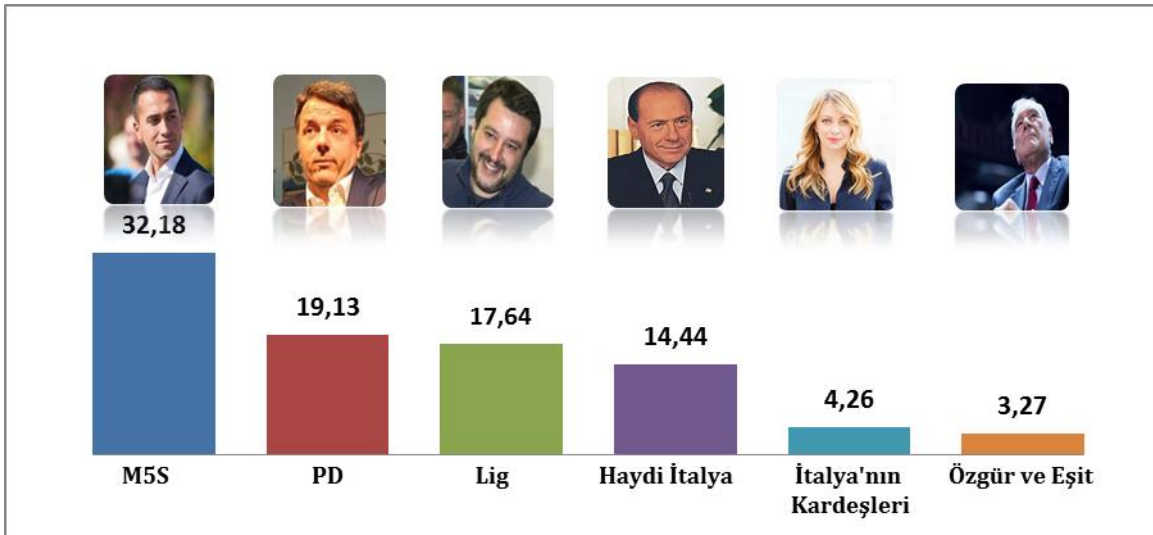
Şekil 2: 4 Mart 2018 Genel Seçim Sonuçları

Katılım Oranı: %72,93

630 Sandalyeli Temsilciler Meclisi için Oy Oranları (yüzde)

315 Üyeli Senato İçin Oy Oranları (yüzde)

Kaynak: İtalya İçişleri Bakanlığı

Seçimler öncesinde liderliği paylaşmayacağı hakkında kesin açıklamalar yapan M5S, çoğunluğu elde edememesi nedeniyle söylemini değiştirerek her partiyle tek tek görüşeceğini açıklamıştı. Ülkeyi yönetmeye kararlı olduğunu açıkça ifade eden M5S lideri Luigi Di Maio, bu uğurda yan yana gelmesi pek mümkün olmayan partilerle de koalisyon oluşturabileceğinin sinyallerini vermiş oldu. Temsilciler Meclisi'nde

çoğunluğu sağlamak adına 316 sandalyeye sahip olunması gerekiyor. Bu bağlamda M5S'in seçimlerde kazandığı 222 sandalye, solcu ve sistem karşıtı partiyi politik skalanın diğer ucundaki partiyle koalisyon kurma arayışlarına iterken felaket senaryoları ortaya atılmaya başlamıştı.

Seçimlerin ertesi günü Salvini'yi ve partisini coşkuyla tebrik eden Fransız Ulusal Cephe lideri Marine Le Pen, Lig'in İtalya seçimlerinin galibi olduğunu belirtti.⁸ Le Pen'in Fransa cumhurbaşkanlığı seçimlerindeki tarihi oy oranının benzerine sahip olan Ulusal Cephe'nin İtalyan dengi Lig, popülist ve AB şüpheli cephedeki unutulmazlar başarılarından birinin sahibi oldu.

Diğer yandan anayasal değişiklik teklifi referandumda reddedildikten sonra 2016 yılının aralık ayında başbakanlıktan istifa eden Matteo Renzi'nin lideri olduğu Demokratik Parti (PD), büyük bir hezimete uğradı. 2014 ile 2016 yılları arasında ülkeyi yöneten "il rottamatore" (buldozer) lakaplı Renzi'nin yükselişi gibi düşüşü de oldukça hızlı oldu. İtalyan halkının bir kez daha desteklemediği Renzi, politik kariyerindeki ikinci istifasını vererek merkez solun "yoluna devam etmesi" gerektiğini ifade etti.⁹ Yenilgiyi kabullenerek muhalefette kalacağını bildiren PD'nin nasıl bir "yolda" yürüyeceği büyük bir soru işareti olsa da sabrının sonuna gelen İtalyan halkının PD'nin hatalarından ders almasını bekleyecek zamanı yok.

Hiç şüphesiz ki Matteo Renzi önderliğinde aldığı iki yenilgiyle onarılması zor darbelere maruz kalan PD, İtalyanların gözden çıkardığı bir parti oldu bile. AB yanlısı merkez sol PD aslında M5S'e benzer şekilde oldukça genç bir siyasi parti. 2007 yılında kurulan parti önceki merkez sol partilerin (Komünistler ve Hıristiyan Demokratlar) bir devamı niteliği taşımakla birlikte 90'ların başındaki yolsuzluk davası *Mani Pulite*¹⁰ (Temiz Eller) davasının ardından kurulan yeni partilerden biri. İsmi Amerikan Demokratik Partisi'nden alan PD'nin ilk lideri Walter Veltroni "İtalya'nın Obama'sı" olarak görülüyordu. Sosyal demokratik bir ideolojiye sahip olan parti AB yanlısı ve göç konusunda liberal bir politik retoriği benimsiyor. Ancak PD politikacıları tarafından artan göç dalgalarının oluşturduğu politik ve ekonomik baskıyı azaltmak adına oldukça sert önlemlerin de alındığını da hatırlatmak gerekiyor.¹¹

Aynı şekilde birçok kere başbakanlık koltuğuna oturmuş "fazla medyatik" Silvio Berlusconi de İtalyanların "artık yeter" dediği diğer bir isimdi. Seçimler öncesi kendi partisi Haydi İtalya ile Kuzey Ligi ve İtalya'nın Kardeşleri arasında merkez sağ koalisyonu oluşturan Berlusconi, bu çabasına rağmen beklediği sonuca ulaşamadı. Matematiksel hesaplarda koalisyon ortağı olarak yer alması mümkün gözükse de oyların yüzde 14'ünü almış eski bir başbakan ile koalisyon kurulması mevcut siyasi dinamikler çerçevesinde pek olası görülüyordu.

⁸ https://twitter.com/FN_officiel/status/970705513213083648, Erişim tarihi: 13.03.2018

⁹ "Italian election: As it happened", *Politico*, 06.03.2018, <https://www.politico.eu/article/live-blog-italian-government-election/>, Erişim tarihi: 12.03.2018

¹⁰ Batı Avrupa'nın bilinen en geniş kapsamlı yolsuzluk davası *Mani Pulite*, yüzlerce politikacı, memur ve iş adamının bir yolsuzluk zincirine dâhil olduğunun anlaşılmasıyla patlak verdi.

¹¹ "Political cheat sheet: Understanding Italy's Democratic Party", *The Local*, 04.09.2017

<https://www.thelocal.it/20170904/what-is-italys-ruling-democratic-party-politics-ideology> Erişim Tarihi: 12.03.2018

Olası Koalisyon Ortaklarına Kısa Bir Bakış

5 Yıldız Hareketi (*Movimento 5 Stelle*)

4 Mart 2009 tarihinde komedyen Beppe Grillo tarafından kurulan siyasi parti, devlet mekanizmasındaki yolsuzluklar ve ekonomik sorunlar nedeniyle hükümete tepkili vatandaşlar tarafından destekleniyor. Her ne kadar kendisini “ne sağ ne de sol” olarak nitelendirse de M5S, sol öğeler barındıran sistem karşıtı bir politik retoriğe sahip. Partiye ismini veren “5 yıldız” partinin ideolojisini özetler nitelikte: suya erişim, sürdürülebilir ulaşım, internet erişimi hakkı, sürdürülebilir kalkınma ve çevrecilik. Girdikleri ilk seçimde yani 2013 genel seçimlerinde yüzde 25,6 oy oranıyla en yüksek oyu alan üçüncü parti olmayı başaran M5S, ses getiren bir muhalefet partisi olarak oldukça çarpıcı başarılar elde etti.

Partinin AB'nin politik kararlarını sorgulayan söylemleri, ılımlı AB şüpheciliği kapsamına girmekle beraber Brüksel ile Roma arasında çok daha sıkı bir işbirliği olması gerektiğini vurguluyor. Bu anlamda özellikle göç krizine dair öncelikleri olan M5S, yenilenebilir enerji kaynakları ve sürdürülebilir kalkınma konularına da önem veriyor. Mevcut sorunları AB işbirliğiyle çözmeyi hedeflediğini dile getiren M5S, seçilmesi halinde İtalya'nın AB içindeki gücünü artırma sinyalleri veriyor.

2017 yılının Ekim ayında partinin liderliğini kurucu Beppe Grillo'dan devralan Luigi Di Maio partinin tepkisel bir hareketten gerçek bir siyasi partiye dönüşme sürecinde etkili bir aktör. *The Telegraph*'ta 22 Eylül 2017 tarihinde yayımlanan bir yazıda “Eski Garson, Genel Seçimler Yaklaşırken 5 Yıldız Hareketi'nin Liderliğini Hedefliyor” başlığı atılmıştı.¹² M5S'deki liderliğinden önce garson, inşaat işçisi ve futbol koçu olarak çalışan Di Maio, bu yönüyle sert eleştirilerin de hedefinde kalmıştı. Oldukça sarkastik bir mizaca sahip olan 69 yaşındaki Beppe Grillo'nun aksine Luigi Di Maio genç olmasına rağmen çok daha sakin ve olgun bir imaj sergiliyor. Bu nedenle medyayla çetrefilli bir ilişkisi olan Grillo'nun yerine 2013 seçimlerinde Temsilciler Meclisi'ne milletvekili olarak girerek politik kariyerine başlayan Di Maio'nun başa geçmesi M5S'in daha ciddi imaja sahip olmasını sağladı.

Deneyimsiz olması medyada eleştirilere maruz kalsa da Di Maio, genç işsizliğin yüzde 32 olduğu bir ülkedeki genç neslin tartışmasız temsilcisi. Kendisini halkla özdeşleştiren birçok politikacıdan farklı olarak ise bu temsilciliği politik bir söylem veya oy kazanma taktiği değil. Napoli Üniversitesi'ndeki hukuk öğrenimini yarıda bırakarak geçinmek için farklı işlerde çalışan; ancak bir kariyere sahip olamayan Di Maio, işsizlikle ve zorlu hayat koşullarıyla mücadele eden İtalyan gençlerinden sadece biriydi; seçimlerin ardından ise

¹² “Ex-waiter tipped to lead Italy's Five Star Movement as general election looms”, *The Telegraph*, 22.09.2017, <https://www.telegraph.co.uk/news/2017/09/22/former-waiter-tipped-lead-italys-five-star-movement-general/> Erişim Tarihi: 12.03.2018

ülkenin başbakanı olmaya en yakın isimlerden biri oldu. Takdir edilecek ve hayalleri süsleyecek bir yükseliş. Ancak bu yükseliş, Di Maio'nun ve dolayısıyla M5S'in İtalya siyasetini bir düzene koyacağını garanti etmiyor. 31 yaşındaki Di Maio "rüya gibi" bir başarıya imza atmış olsa da uzun yıllara yayılarak kemikleşen sorunlara çözüm bulmanın mevcut politikaları eleştirmekten daha zor olduğunu yakında keşfedecek.

4 Mart genel seçimlerine "Katıl, Seç, Değiştir"¹³ sloganıyla giren M5S'in lideri İtalya'nın en genç Başbakanı olmaya aday Di Maio, Avusturya'nın genç Başbakanı Sebastian Kurz ve Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron ile benzer özellikler taşıyor. Y kuşağının çarpıcı yükselişinin temsilcisi Kurz'dan sonra Di Maio da siyasi dönüşüm evresindeki temel aktörlerden biri oldu ve bu dönüşüm ulusal politikalarla sınırlı değil. Ekonomik kriz, işsizlik, göç gibi sorunların bireylerin gündelik hayatlarını etkileyecek kadar mikro seviyede etkilerinin görülmesi özellikle genç nesilde kemikleşmiş politik yapılara karşı bir memnuniyetsizlik yarattı. Bu bağlamda deneyimsiz olmaları nedeniyle eleştirilen; ancak ülkedeki kötü gidişatı durdurmak adına bir şeyler yapmaya kararlı isimler politik arenayı şekillendirmeye başladı. Seçimlerden 1 yıl önce kurduğu siyasi partiyle seçimlere katılma cesareti gösteren Macron, ülkedeki en güçlü partilerden birinin aradığı yeni imajın yüzü olarak oldukça iddialı bir şekilde yükselen Kurz ve M5S'e katılmadan önce politikayla alakası bile olmayan Di Maio. Değişimin getirdiği sancılarla mücadele etmenin zaman alacağı gerçeği bir yana AB nezdinde bu değişimin odak noktasının giderek gençleşmeye başladığını ifade etmek gerekiyor.

Bu anlamda politikadaki deneyimsizliğinin büyük sıkıntı yaratacağı kesin olan Di Maio'nun liderliğindeki M5S, uzun vadeli politikalar üretebilecek mi yoksa "bunu da deneyelim" yaklaşımıyla kararlar alıp var olan sorunlara yenisini mi ekleyecek? Akıllardaki en büyük soru bu; ancak cevabın büyük bir ihtimalle ikinci seçenek olduğu hakkında uyarıcılar mevcut. Nitekim geçtiğimiz yılki belediye seçimlerinde Roma ve Turin Belediyelerini kazanan M5S, yerel yönetimde söz hakkı kazanmış oldu. Roma'nın ilk kadın Belediye Başkanı Virginia Raggi'nin başarısız performansı ise M5S'in yerel yönetim kapasitesi hakkında ipuçları sunuyor olabilir. Eğer durum buysa partinin ülkenin yönetimini üstlenmesi halinde çok daha büyük hayal kırıklıkları yaşatacağını öngörmek pek de yanlış olmaz.

Lig (Lega)

İkinci Cumhuriyet'e geçilmesindeki etkenlerden birisi de sivil toplum hareketlerinin yaygınlaşması olurken; sivil toplumdaki hareketlenmenin bir ayağı da bölgesel politik oluşumlardı. Bölgesel hareketlerin artışında bölgesel ve daha mikro çaptaki çıkarların siyasi partilerin politikalarıyla çatışması etkiliydi. Bu bağlamda ülkenin kuzeyinde ve

¹³ *Partecipa, Scegli, Cambia.*

merkezindeki birçok mikro partiyi kapsayarak¹⁴ 1991 yılında kurulan Kuzey Ligi ön plana çıkan bir siyasi parti. Popülist ve AB şüpheli retoriklerin çağı olan günümüzdeki seçimlerde kazandığı oy oranıyla hükümette yer alma şansı elde etmesi çok da şaşırtıcı değil. İlk başlarda federal devlet anlayışını savunan ve bölgesel otonomi elde isteyen Kuzey Ligi, Aralık 2013'te liderliğin Matteo Salvini'ye geçmesiyle birlikte milliyetçi, AB şüpheli ve popülist bir retorik benimsedi. 2004 yılından günümüze AP milletvekili olan Salvini özellikle Fransız Ulusal Cephe partisi (FN) lideri Marine Le Pen ve Hollandalı Özgürlük Partisi (PVV) lideri Geert Wilders ile oluşturduğu işbirliğiyle tanınıyor. 21 Ocak 2017 tarihinde Almanya'nın Koblenz şehrinde bir araya gelen AB üye ülkeleri aşırı sağ eğilimli parti liderlerinin arasında yer alan ve en dikkat çekici isimlerden biri olan Salvini, deneyimlerinin paralelinde ötekileştirici retorığının dozunu artıran bir politikacı.

4 Mart'taki seçimlerde üçüncü sırada yer almasından sonra ülkenin başbakanı olması gerektiğini savunan Salvini, 2018 seçimlerine Berlusconi'nin partisi ve İtalya'nın Kardeşleri partisiyle beraber merkez sağ ittifakı kurarak girdi. Şunu hatırlatmak gerekiyor ki bu ittifak, Kuzey Ligi'nin Berlusconi'yle ilk işbirliği değil. Hatta Berlusconi'nin kurduğu Haydi İtalya partisiyle ilk kez girdiği 1994 genel seçimlerinde ittifak kuran Kuzey Ligi oyların yüzde 8,4'ünü almıştı. Kurduğu ittifakın bir ödülü olarak ise Berlusconi'nin kabinesinde beş bakan koltuğu elde etti: İçişleri, Bütçe, AB, Kurumsal Reform ve Sanayi Bakanlığı. Bu bağlamda İkinci Cumhuriyet'in en ikonik figürü Silvio Berlusconi ile uzun yıllar önce başlayan "kazan-kazan" ilişkisinin günümüzde de devam etmesi, partilerin seçimleri kazanma amacıyla sürekli olarak ittifak kurmaya gitmesini ve seçim cennetine dönen ülkenin oldukça somut bir yansıması.

Kuzey Ligi, bölgesel bir parti olarak başladığı yolculuğuna ülkenin genelini temsil eden bir İtalyan milliyetçisi siyasi parti olarak devam ettiği için adını Lig¹⁵ olarak değiştirdi. Bu yönüyle ülke yönetimine talip olduğunu açıkça ifade eden partinin lideri Salvini, AB politikalarını sürekli eleştiren ve avro karşıtı söylemleriyle tanınan bir isim. Bu konuda oldukça çarpıcı bir şekilde avronun "insanlığa karşı işlenmiş ekonomik ve sosyal bir suç"¹⁶ olduğunu ifade eden aşırı sağcı lider, İtalya'nın kesinlikle Avro Alanı'ndan çıkması gerektiğini düşünüyor.

Seçim kampanyasında ABD Başkanı Donald Trump'ın "America First" söylemini benimseyerek her şeyden önce İtalya'yı düşündüğü vurgusunu yapan Salvini Brexit'in çok doğru bir karar olduğunu savunuyor. Bu anlamda "Italexit" veya "Quitally" olarak isimlendirilebilecek İtalya'nın AB'den ayrılma fikrinin halkın ihtiyaçlarına cevap vermeyen kurallar silsilesinden kurtulma şansı olarak betimliyor.¹⁷ "İtalyan Farage" olarak tanımlanan Salvini'nin söylemleri Avrupa'daki milliyetçi, korumacı, katı AB şüpheli retorığın Marine Le Pen ve Geert Wilders örneğindeki gibi net bir temsilcisi. Yükselen popülist ve Brüksel karşıtı görüşlerin ekonomik sorunlarla mücadele etmekte

¹⁴ Birleşerek Kuzey Ligi'ni oluşturan siyasi partiler: *Liga Veneta, Lega Lombarda, Piemont Autonomista, Uniun Ligure, Lega Emiliano-Romagnola, Alleanza Toscana, Lega Nord Umbria and Lega Nord Marche.*

¹⁵ *Lega* kelimesi İtalyanca 'da "Birlik" anlamına gelmektedir.

¹⁶ <https://www.reuters.com/article/us-eurozone-italy-exit-analysis/out-of-pocket-italians-fall-out-of-love-with-the-euro-idUSKBN15N0JJ> Erişim Tarihi: 30.03.2018

¹⁷ <https://www.express.co.uk/news/world/927270/Italian-election-results-Lega-Matteo-Salvini-M5S-who-won-Italian-election-2018> Erişim Tarihi: 30.03.2018

bocalayan ve AB tarafından terkedilmiş hissedilen İtalya'da ülke yönetiminde söz sahibi olması, krizlerden beslenen popülizmin kazandığı bir zafer olarak görülüyor.

Mart seçimlerinden bu yana geçen zaman en çok Lig lideri Matteo Salvini için olumlu etkiler yarattı. Nitekim seçimlerde oyların yüzde 18'ini alan Salvini'nin desteklenme oranı yapılan son anketlerin belirttiğine göre yüzde 25'e yükseldi. M5S'in lideri Luigi Di Maio ise seçimlerdeki yüzde 32 oy oranını korumaya devam etti. Bu bağlamda İtalyanların giderek daha fazla desteklediği Salvini'nin oluşturulan koalisyon politikalarında dominant güç olduğu görülüyor. Koalisyonun politik duruşunu betimleyen bildiriye göç, vergi ve AB konuları başta olmak üzere birçok kilit konuda Lig'in savunduğu değerler ön plana çıkıyor. Siyasete yeni atılan Luigi Di Maio'nun deneyimsizliğinin bu bağlamda Salvini'ye kendi retoriği çerçevesinde ülke politikasını şekillendirme şansı vereceği düşünülüyor.

Artık Yeni Bir Cumhuriyet Zamanı

“Bugün Üçüncü Cumhuriyetin ilk günü!” Bu sözler, 4 Mart akşamı zaferi ilan edilen M5S lideri 31 yaşındaki Luigi Di Maio'ya ait. Sistem karşıtı ve popülist bir sol hareketin oyların yüzde 32,2'sini alarak seçimlerin tartışmasız galibi olması ve aşırı sağcı, AB şüpheli bir partiyle koalisyon kurma kararı alması gerçekten de İtalya tarihinde yeni bir sayfanın açıldığının habercisi. Yine de bunun “üçüncü cumhuriyet” olduğunu söylemek için biraz erken olabilir; çünkü M5S, İtalyan tarihinde öncesi ve sonrası diye bir ayrımın başrol oyuncusu olup olamayacağını henüz kanıtlamadı.

Aslında Di Maio'nun sözleri 90'lı yıllara damga vuran geniş çaplı yolsuzluk davaları *Mani Pulite*'nin ardından İtalyan siyasetinde yeni partiler kurulmasına yapılan önemli bir gönderme. Ülkedeki yolsuzluğun giriftli yapısını ve siyasetle olan bağımlılığını fazlasıyla çarpıcı bir şekilde ortaya koyan yolsuzluk operasyonunda Şubat 1992'den Aralık 1994 tarihine kadar 4bin 500'den fazla kişi hakkında soruşturma açılmıştı. Üst düzey politikacılar, bürokratlar ve iş adamlarının içinde olduğu *Mani Pulite*, İtalyan siyasetini yolsuzluktan temizleme adına büyük umutların bağlandığı bir davaydı. Bu bağlamda belki de yolsuzluğun İtalyan politikasındaki varlığını en gerçekçi ve korkutucu şekilde aktaran kişi 1983 ile 1987 yılları arasında başbakanlık koltuğunda oturan Sosyalist Parti lideri Bettino Craxi oldu. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ülkenin ilk merkez sol Başbakanı olan Craxi, 3 Temmuz 1992 tarihinde Temsilciler Meclisi'nde yaptığı konuşmada “Herkes biliyor ki, siyasi finansmanların büyük kısmı kuralsız ve yasadışıdır. Bu salonda bulunan hiçbir önemli kuruluşun siyasi sorumlusunun ayağa kalkıp da aksi yönde yemin edebileceğine inanmıyorum” ifadelerini kullanmıştı.¹⁸ Yolsuzluğu siyasetin vazgeçilmez bir parçası olarak nitelendiren sosyalist Craxi'nin sözleri açık bir suç itirafı olmanın yanı sıra AB'nin kurucu üyesinde yürütülen siyasi dinamiklerin karakteristiğini de ortaya koyuyordu. 4 yıl süreyle başbakanlık görevini yürüten Craxi, savaş sonrası İtalyan politikasında en fazla süreyle makamını korumayı başarmış en etkili isimlerden biri olarak öne çıkıyordu. Diğer yandan 70'lerden itibaren artmaya başlayan kamu borcu oranı Craxi'nin 4 yıllık başbakanlık döneminde GSYH'nin yüzde 65'inden yüzde 89'una çıkmıştı.

Ayyuka çıkan yolsuzluk bağlantıları nedeniyle siyaset sahnesi, ana akım partilerin dağılmasına tanık olurken İtalyan siyasetinde yeni yüzler kendini kanıtlama yarışına

¹⁸“BBC Türkçe, Temiz Eller'den 25 yıl sonra İtalya'nın elleri ne kadar temiz?”

<http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-39000577>, Erişim Tarihi: 12.04.2018

girdi. İkinci Cumhuriyet olarak isimlendirilen bu dönem günümüze kadar gelen politik karmaşa ve ekonomik sorunlarla özetlenebilirken Birinci Cumhuriyet'in ardından umut edilen düzenlemelerin birçoğunun hüsrana uğratıldığı bir süreç oldu ve olmaya da devam ediyor.

Ancak 26 yıl sonra gelinen noktaya bakıldığında İtalya hala Avrupa'da yolsuzluğun en yaygın olduğu ülkelerden birisi olmaya devam ediyor. Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün (*Transparency International*) 21 Şubat 2018 tarihinde açıkladığı yolsuzluk endeksine göre 180 ülke arasından İtalya 54'üncü sırada yer alıyor.¹⁹ Her ne kadar yıllar içinde yolsuzluk seviyesinde iyileşmeler olduğu ortaya koyulsa da özellikle iş dünyası ve mafya örgütleri arasındaki bağların arkasındaki izleri silme becerisinin gelişmesi nedeniyle adalet sisteminin suçluyu tespit etmesi gittikçe zorlaşıyor. Yine de 2014 yılında yolsuzlukla mücadele yasası kapsamında kurulan Ulusal Yolsuzlukla Mücadele Kurumu (*Autorità Nazionale AntiCorruzione- ANAC*)²⁰ ülkede kronik bir sorun haline gelmiş yolsuzluğa karşı yürütülen mücadelenin en somut örneği.

Tablo 1: İtalya'da Yıllara Göre Yolsuzluk Oranındaki Değişimler

2014 Puanı	2015 Puanı	2016 Puanı	2017 Puanı
43	44	47	50

Tablo 2: 2017 Yılındaki En Düşük ve En Yüksek Oranda Yolsuzluğun Olduğu Ülkeler

En Düşük Oranda Yolsuzluk	En Yüksek Oranda Yolsuzluk
1.Yeni Zelanda (89 Puan)	180. Somali (9 Puan)
2.Danimarka (88 Puan)	179. Güney Sudan (12 Puan)
3. Finlandiya (85 Puan)	178. Suriye (14 Puan)

Kaynak: https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2017#table

İkinci Cumhuriyet'e damgasını vuran ve uzunca bir süre ülkenin politik retoriğini şekillendiren isim olarak dört kez başbakanlık koltuğunda oturmayı başarmış Silvio Berlusconi ön plana çıkıyor. Aralık 1993 tarihinde kurduğu Haydi İtalya isimli partisiyle 27 Mart 1994'teki genel seçimlere katılıp oyların yüzde 42'sini almayı başaran Berlusconi, İtalya'da yolsuzluğun kökten silinememesinin arkasındaki aktörlerden biri aynı zamanda. Nitekim Berlusconi'nin liderliğindeki yeni siyasi sınıf, yolsuzlukla bağlantılı suçların cezalandırılmasını güçleştiren çok sayıda yasayı onayladı.

¹⁹ Transparency International, "Corruption Perceptions Index 2017", https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2017 Erişim Tarihi: 15.04.2018

²⁰ Daha detaylı bilgi için: <http://www.anticorruzione.it/portal/public/classic/>

Tablo 3: İkinci Cumhuriyetin İlk Genel Seçimleri, 1994

Siyasi Parti	Lideri	Temsilciler Meclisi Oy Oranı/Kazanılan Sandalye Sayısı	Senato'daki Oy Oranı /Kazanılan Sandalye Sayısı
Haydi İtalya	Silvio Berlusconi	% 42,8/ 366	%42,6/156
Demokratik Sol Parti	Achille Occhetto	%34,3/ 213	%32,9/ 122
Segni Paktı	Mariotto Segni	15,8/46	%16,7/31

Kaynak: İtalya İçişleri Bakanlığı

Bu kapsamda incelenmesi gereken en önemli noktayı iki cumhuriyet dönemi arasındaki farklar oluşturuyor. 1948-1993 yılları arasındaki Birinci Cumhuriyet'in 1993'te seçim sisteminin değişmesine dair yapılan referandumdan sonra sona erdiği kabul ediliyor. Nitekim siyasi partiler tarafından yönetilmekten ziyade bir siyasi parti oligarşisi haline gelen Birinci Cumhuriyet'in nispi temsil sistemi 1993 referandumuyla yarı çoğunlukçu hale getirildi.²¹ Söz konusu sistem değişikliğinden sonra ülke, 1996 yılından itibaren merkez sol veya merkez sağ koalisyonlarının dönüşümlü iktidarıyla yönetilmeye başladı.²² 2005 yılında ise bu sistem yerine yeniden 1993'ten önceki nispi temsil sistemi getirilerek 2006'daki seçimlere yeni sistem dâhilinde girildi. "Siyasi parti demokrasisi" olarak nitelendirilebilecek Birinci Cumhuriyet, siyasi partilerin sadece politik arenayı değil ülkenin sosyal ve ekonomik alanlarını açıkça yönettiği bir dönemdi. Bunun dışında hükümetteki siyasi partilerin şirketlerin dışında yerel ve bölgesel kurumlara da kendi tanıdıklarını yerleştirerek liyakate dayalı sistemi yok ettiği görülüyor. 17 Şubat 1993 yılında patlak veren *Mani Pulite* davasının da sonradan ortaya çıkardığı üzere İtalya'da politikacılar, iş adamları, yerel yöneticiler ve mafya arasında çok fazla bağlantı mevcuttu. Bu da demek oluyor ki ülkenin politik, sosyal ve ekonomik kararları bir yolsuzluk ağıyla birbirine bağlanarak gücünü konsolide eden kişiler tarafından alınıyordu.

Yolsuzluk skandalının ardından seçim sisteminde değişikliğe giderek İkinci Cumhuriyet'e geçilmesinin ardından siyasi sistem bu sefer de bipolar bir yapıya dönüşmeye başladı. Merkez sağ veya merkez sol arasında değişen koalisyon hükümetleri ülke yönetiminden pay alabilmeyi hedefleyen pek çok mikro partinin kurulmasını teşvik ediyordu. Oy potansiyeli yüksek bir siyasi partiye eklenen - ve sayısı iki basamaklı sayılara çıkabilen- yeni kurulmuş ve genelde daha yerel partiler ülkedeki siyasetin giderek seçim odaklı olmasının en net tasavvuru.²³ Bu bağlamda sürekli olarak seçimlere giden veya seçimlere gitmeden Başbakan değişimi yapılan İkinci Cumhuriyet dönemi politik istikrarsızlık ekseninde şekillendi. Ülkenin en temel sorunlarından biri olması sebebiyle politik istikrara kavuşma vaatleri birçok siyasi

²¹ Fabbrini S., 2009. "The Transformation of Italian Democracy", Bulletin of Italian Politics, vol. 1, no:1, s. 29-47

²² Fabbrini S., 2006. "The Italian Case of A Transition Within Democracy", *Journal of Southern Europe and the Balkans*, 8, no:2, s. 145-161

²³ Fabbrini S., 2009. "The Transformation of Italian Democracy", Bulletin of Italian Politics, vol. 1, no:1, s. 29-47

partinin propaganda aracı oluyordu. Ancak İtalyan gerçekliği farklı bir şekilde ilerleyerek, koalisyon hükümetinde yer almayı başaran politikacılar, değiştirmeyi vaat ettikleri sistemin devamlılığını sağlayan çarklara dâhil oluyordu. İçinden çıkılmayan bir kısır döngünün yaşandığı İtalyan politikası, bu sebeplerle çok sayıda vadin ortaya atıldığı; ancak sistemin hantallığı nedeniyle minimum seviyede iyileştirmenin yapılabildiği bir alan haline geldi.

Rosatellum Yasası: Politik İstikrar için Yeni Bir Deneme

1922 ile 1943 yılları arasında ülkeyi yöneten faşist lider Mussolini'den sonra çok sesliliği sağlamak adına kurulan eşit yetkiye sahip iki kanatlı parlamento (Temsilciler Meclisi ve Senato), İtalyan demokrasisinin temel yapıtaşlarından birini oluştururken karar mekanizmasını öngörülerin ötesinde yavaşlattı. Faşizmi deneyimleyen ülkede gücün tek elde toplanmasından korkulduğu için kararların birçok kişinin onayıyla alınması geleneği oluştu. Bu nedenle 630 sandalyeli Temsilciler Meclisi ve 321 üyesinden 315'i seçimle belirlenen Senato, birbiriyle aynı yetkilere sahip. Ancak teoride demokratik bir alışkanlık gibi gözükken söz konusu durumun uygulanması sorunsuz işleyen bir demokrasi açığa çıkarmadı. *The Guardian* Aralık 2016'daki Anayasa referandumuna ilişkin yazısında İtalya'da karar alma sürecindeki yavaşlığa dikkat çeken bir örneğe yer vermişti. Buna göre ebeveynlerin evli olup olmadığına bakmaksızın çocukların eşit haklara sahip olmasını öngören yasanın onaylanması bin 300 gün sürmüştü.²⁴ Söz konusu örnek, İtalya'da politik ve ekonomik kısır döngüden neden çıkılmadığına dair oldukça açıklayıcı bir ipucu niteliği taşıyor.

Diğer yandan 2016 yılı, İtalya'nın bankacılık sektöründe bitmek bilmeyen krizlerin damga vurduğu bir yıl olması açısından da önem taşıyor. Karar alma mekanizmalarındaki yavaşlığın tetiklediği düşünülen durgun ekonomi, yavaş büyüme ve yüksek işsizlik oranı bankacılık sektöründe geri ödenemeyen kredi miktarlarınının 360 milyar avroyu bulmasına (toplam kredilerin yüzde 17'si) kadar giden bir krizler silsilesi yarattı. Bu bağlamda 2014 yılından itibaren ülkeyi yöneten Başbakan Matteo Renzi, 2016 yılındaki cesur kararlarıyla öne çıktı. Ancak sistemin çarklarını yeniden yapılandırma hamleleri geri tepti. Bankaları kurtarma amacıyla 40 milyar avroluk bir kurtarma paketi oluşturma fikrini savunan Renzi, aralık ayında gerçekleşecek olan Anayasa değişikliği referandumunun da yarattığı politik baskıyı fazlasıyla hissediyordu.

1948'de kabul edilen İtalyan Anayasası'nın üçte birini değiştirecek olan anayasal reform teklifi, parlamentoda basit çoğunlukla kabul edildiği için referanduma gidildi. Anayasal değişiklik paketi, seçilerek göreve gelen 315 senatör sayısını 100'e indirmeyi hedeflemenin yanı sıra anayasal değişiklikler ve AB konuları dışında Senato'ya yetki vermiyordu. Yasama yetkisinin büyük bir bölümünü Temsilciler Meclisi'ne verecek olan yeni Anayasa bu sayede yasama sürecindeki tıkanmayı çözmeyi amaçlıyordu. Ülkeyi içinde bulunduğu "bataklıktan çıkarma" hedefini sürekli olarak dile getiren Renzi, Enrico Letta'nın görevden istifasının ardından 22 Şubat 2014'te İtalya'nın 56'ıncı başbakanı olmuştu. Fransa Cumhurbaşkanı gibi 39 yaşındayken başbakanlık koltuğuna oturan Matteo Renzi, İtalyan tarihindeki en genç Başbakan unvanına da sahip oldu.

İtalyanların fazlasıyla desteklediği Renzi, görev süreci ilerledikçe yüksek işsizlik, mülteci krizi ve banka krizi nedeniyle vatandaşların öfke duyduğu bir isim haline geldi. Bu nedenle anayasal referandumun birebir Renzi'nin politik kararlarına duyulan tepkinin

²⁴ <https://www.theguardian.com/world/2016/nov/30/italy-referendum-all-you-need-to-know-about-renzis-crunch-vote>, Erişim Tarihi: 10.04.2018

bir yansıması olduğun vurgulamak gerekiyor. Durumun farkında olan Renzi, bu nedenle politik kariyerini direkt olarak teklif ettiği anayasal değişikliğe bağlayarak referandumda “hayır” çıkması durumunda istifa edeceğini açıkladı. Bu bağlamda ise Senato’nun kadrosunu küçültme ve yasama yetkisini tek elde toplama kararına en büyük muhalefet M5S’ten geldi. Faşizmi deneyimlemiş bir ülke olarak çift kanatlı parlamentonun İtalyan demokrasisinin yapıtaşı olduğunu dile getiren M5S lideri Beppe Grillo “hayır” oyunun en büyük savunucusu olarak kendisini ön plana çıkardı. Aslında merkez solun sistemi temelden değiştirme hamlesine en büyük muhalefetin kendisini “sistem karşıtı” olarak tanımlayan popülist bir parti tarafından yapılması siyaset tarihindeki en büyük paradokslar arasında yer almayı hak eden bir durum. Söz konusu paradoksu yaratan durumun altında yatan en büyük sebep ise referandumda “evet” çıkmasının Renzi ve merkez sol iktidarını güçlendireceğinin düşünülmesi.

Anayasal referandum, ülkedeki sistem değişikliğinden çok Renzi taraftarlığı veya karşıtlığını ifade eden bir oylama haline geldiğini söylemek mümkün. Altını çizmek gerekiyor ki ülkede alınması istenen kararların politikacılar veya siyasi partilerle doğrudan özdeşleştirilmesi sistemdeki tıkanmaların sebepleri arasında yer alıyor. 4 Aralık 2016 referandumunda “evet” oyunun Renzi’nin, “hayır” oyunun ise Grillo’nun politik kariyerini doğrudan etkileyecek olması nedeniyle söz konusu durumun en somut örneğinin referandum tartışmaları sırasında gün yüzüne çıktığını belirtebiliriz. Katılım oranının yüzde 65,47 olduğu referandumda yüzde 59,11 “hayır” oyunun çıkması bu bağlamda merkez solcu Başbakan Renzi için büyük bir yenilgi, popülist solcu Grillo için ise büyük bir zafer anlamına geldi.

5 Aralık’ta istifa eden Matteo Renzi²⁵ siyaset sahnesinden çekilirken sistemdeki tıkanıklığı çözebilecek bir önerinin reddedilmesini destekleyen “sistem karşıtı” M5S, halk tarafından daha fazla destek görmeye başladı. Bu yönüyle İtalya’daki öncelikli sorunlardan biri olan politik istikrarsızlığı çözmeye girişimini başka bir siyasi partinin başarı elde etmemesi adına engelleyen M5S’in koalisyon hükümetinde nasıl bir politik çizgi izleyeceği en büyük merak konularından biri. Nitekim parti söylemleriyle eylemleri arasındaki belirgin çelişkiler, M5S’in diğer siyasi partiler gibi sistemi değiştirme vaadiyle göreve gelip sistemin çarklarından biri olabileceğini işaret ediyor.

Sonuç

Politico bir yazısında²⁶ Fransız lider Charles de Gaulle’ün unutulmaz sözlerinden birini hatırlatıyor: “246 farklı peynir çeşidinin olduğu bir ülkeyi nasıl yönetebilirsiniz?”. Sonra da devam ediyor: “İtalya’da 487 çeşit peynir var”. Ülkedeki karmaşayı ve fikir ayrılıklarını anlatan bu örnek, AB’nin kurucu üyesindeki çözülmeyi bekleyen sorunlar yığınının da gerçekçi bir tasviri aynı zamanda.

İtalya genel seçimlerinin hem ülkenin kendisi hem de AB için “varoluşsal” bir anlam ifade ettiğini söyleyebiliriz. “Çift yüzlü ayna” olarak niteleyebileceğimiz İtalya’daki durum, bize incelenmesi gereken iki ayrı perspektif yansıtıyor: ilki İtalya’nın diğeri ise Avrupa entegrasyonunun geleceği. Her ne kadar AB içinde özellikle diğer kurucu üyeler

²⁵ <https://www.theguardian.com/world/live/2016/dec/04/italian-referendum-and-austrian-presidential-election-live> Erişim Tarihi: 10.04.2018

²⁶ <https://www.politico.eu/article/italy-government-5-scenarios-after-messy-election/> Erişim Tarihi: 15.03.2018

Almanya ve Fransa'nın yanında fazla sesi çıkmasa da İtalya, Birliğin üzerine inşa edildiği 6 sütundan biri. Politik ve sosyo-ekonomik sorunların üzerinde çatlak oluşturması diğer AB ülkeleri tarafından fazla önemsenme de sütundaki ciddi bir sarsıntının Birlik için büyük tehdit arz edeceği şüphesiz. Bu bağlamda akıllara takılan en büyük soru bu iki perspektifin ne ölçüde kesişeceği.

AB, "hassas" üyesindeki uzun yıllar boyunca devam eden politik ve ekonomik sorunlara bağımsızlık kazanmış gibi görünüyor. Bununla birlikte 1951'de temelleri atılan Birliğin kurucu üyeleriyle arasındaki organik bağlar göz önüne alındığında ikilinin birbirinden bağımsız yollarda yürüyemeyeceği aşikâr. Bu bağlamda birbiriyle çelişen her adımın, hem İtalyan iç politikasında hem de Avrupa entegrasyonunda tıkanmalara neden olacağı düşünülüyor. Ancak sorunların nasıl çözüleceği veya sorunlar çözülemezse neler olabileceği hakkında net yorumlar yapmanın oldukça zor olması AB liderlerinin elini kolunu bağlıyor. İtalya seçimlerinde sembolik bir darbe alan AB entegrasyonu, Birliği kuran ülke vatandaşlarının bile tepki gösterdiği bir proje olarak algılanma riski taşıyor.

Sorunları çözme vaadini seçim propaganda aracı olarak kullanan politikacıların seçim kazanma yarışı olarak tanımlanabilecek İtalyan siyaset sahnesi, politikacıların kendisini kanıtlama alanı olmaya devam edecek gibi görünüyor. Bir yanda seçimlerde oyların yüzde 18'ini almasına rağmen ülkenin başbakanı olması gerektiğini ifade eden Lig lideri Salvini yer alırken diğer yanda oyların yüzde 19'unu aldığı için yenildiğini düşünen Demokratik Parti lideri Renzi, İtalyan politikasında başarı tanımının fazlasıyla bireysel olduğunu kanıtıyor.

Politikacıların ülke siyasetini iyileştirmekten ziyade kendi kariyerlerine odaklanması, ülkedeki sorunların ana kaynağının gözden kaçırılmasına neden oluyor. Her ne kadar ülke yönetimini elde etmek için başbakanlık koltuğundan vazgeçmiş olsalar da Luigi Di Maio ve Salvini, sundukları koalisyon programıyla suçlama odaklı korumacı politikalar benimseyeceklerine dair işaretler verdi. İtalyanların mağduriyetlerini anladıklarını ifade eden liderler, sorunları çözmek için AB'den uzaklaşma yolunu seçti. Bu bağlamda İtalya'nın Birliğin başta ekonomik kriterleri olmak üzere birçok politika alanındaki uygulamalarından uzaklaşmasını engellemeyi amaçlayan İtalya Cumhurbaşkanı ülkedeki krizi başka bir boyuta taşıdı.

AB'nin liberal değerlerinden uzaklaşmanın ülkedeki sorunları çözüp politik ve ekonomik istikrara kavuşmasını sağlamayacağı aşikâr olsa da Mattarella'nın ekonomi bakanı adayını veto etmesi Di Maio ve Salvini'nin AB karşıtı söylemlerinin daha fazla desteklenmesine neden olabilir. Nitekim Cumhurbaşkanı Sergio Mattarella'nın avro karşıtı bir ekonomi bakanını İtalyan ekonomisi için büyük bir tehdit olarak görmesi, AB tarafından terkedilmiş hisseden İtalyanların gözünde koşulsuz bir AB yanlılığı olarak algılanma riski taşıyor. Bununla birlikte Di Maio ve Salvini yaptıkları sert açıklamalarla Cumhurbaşkanının teknokratlardan oluşan bir hükümet kurma girişiminin İtalyanların seçimine saygı duyulmadığı ve AB eleştirisine izin verilmediğini ifade ediyor. Popülist politikacıların ülkenin içinde bulunduğu duruma günah keçisi bulan politik retoriklerinin halk üzerinde önemli etkileri olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda Mattarella'nın önerdiği hükümetin destek görmeyeceğini öngörebiliriz. Diğer yandan seçimlerin tekrarlanması halinde ise alevlenen popülist söylem ve AB şüphesizliği M5S ve Lig oylarının artmasına neden olacak gibi görünüyor.

AB'nin kurucu üyesinde 4 Mart'ta gerçekleşen seçimlerin ardından son gelen aşamada olaylar, AB karşıtlığı ve AB yanlılığı çatışmasında düğümlendi. İtalyanların büyük

umutlar bağladığı seçim sonuşlarının orta ve uzun vadede hem İtalya'nın hem de AB'nin hanesine birer eksi olarak yazılacağını öngörmek zor değil. AB yanlısı PD hükümeti döneminde cumhurbaşkanı olan Mattarella ile popülist ve AB şüpheci M5S ve Lig arasındaki fikir ayrılıkları İtalya'daki krizlerin çözümine dair iki ayrı uç noktayı temsil ediyor. Merkezine AB politikalarını alan söz konusu çatışmanın önümüzdeki günlerde İtalya'daki krizi derinleştireceği öngörülürken politik istikrar, İtalyan siyaseti için bir "ütopya" haline geldi bile.